

УДК 929Корбелецький+94(477.51)"18"
DOI 10.31654/2520-6966-2018-9i-90-163-177

О. О. Лейберов

голова профкому працівників
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

"Майже забутий" – матеріали до біографії Федора Івановича Корбелецького

У статті розглянуто біографічні відомості про Ф. І. Корбелецького. На основі нових архівних джерел здійснено аналіз життєвого шляху письменника. Виходець з родини сільських священників Ніжинського повіту, Федір Іванович став відомим письменником, поетом та перекладачем, членом двох російських наукових товариств. Основна увага присвячена періоду його життя в Україні (1818–1830 рр.), який раніше не досліджувався науковцями.

Ключові слова: біографія, літературна діяльність, статська служба, Ніжинський повіт.

Останніми роками у вітчизняній історичній науці поживався інтерес до біографічних досліджень. Нові соціально-політичні умови, що склалися в Україні та суспільстві, процеси інтеграції та глобалізації, відхід від старих стандартів вплинули на переосмислення деяких історичних подій та переоцінку діяльності окремих історичних постатей. Саме тому історична біографістика дає змогу через особистість доповнити історію. Персональна історія допомагає у вивченні особистостей не лише як об'єктів, а й як суб'єктів історичного розвитку. "Людська історія" досліджує не лише біографію конкретної людини, а й внутрішній світ особистості, її характер, емоції, світогляд, психологічний тип. Дослідження історії в особах, особливо відомих діячів XIX століття, їх творчої та наукової спадщини, громадсько-політичних поглядів, внеску у вітчизняну культуру сприяє розширенню наукових пошуків дослідників, збагачує та гуманізує дослідницький процес.

Ім'я Федора Івановича Корбелецького навряд чи відомо комусь, окрім дослідників та фахівців з історії російської літератури початку XIX століття. Він вважається другорядним письменником, творчість якого знати не обов'язково. Дійсно, його талант аж ніяк не можна порівняти з О. Пушкіним, М. Лермонтовим, М. Гоголем, В. Жуковським та багатьма іншими поетами і письменниками, творчість яких

належать до "золотого століття" російської літератури. Однак у свій час його твори були популярні, а сам він був доволі відомим серед читаючої публіки. Відомий російський історик наполеонівських війн О. І. Михайловський-Данилевський дав позитивну оцінку його книзі "Краткое повествование о вторжении французов в Москву и о пребывании в оной. С приложением оды в честь победоносного российского воинства", назвавши її унікальним та єдиним у своєму роді джерелом з історії Вітчизняної війни 1812 року. Але разом з тим, до теперішнього часу, історіографія даної проблеми не набула широкого характеру, а обмежена кількома незначними публікаціями. Окрім невеличких статей у довідкових виданнях та "Словаре русских писателей XVIII века," можна назвати праці І. Подольської, А. Антонова, З. Оленіної та Г. Ляпішева [1–5]. Однак всі вони мають описовий характер або присвячені тільки одному з періодів життя письменника, його перебуванню в окупованій французами Москві 1812 року. Останнім часом побачили світ науково-публіцистичні видання російських краєзнавців Д. Красноп'ярова та В. Гладишева, в яких віддзеркалено останній період життя Ф. Корбелецького, а саме перебування на службі у Пермський губернії. Розділи у їх книгах, що присвячені письменнику, навіть мають специфічні назви "И стали пермяками..." та "Узник пермского замка" відповідно [6–7]. Разом з тим поза увагою дослідників опинився значний відрізок життя Ф. І. Корбелецького, який залишається не дослідженим. У відділі Державного архіву Чернігівської області в місті Ніжині зберігається цілий комплекс документів, пов'язаних з життям та діяльністю Ф. І. Корбелецького, який може не лише доповнити попередні дослідження, а й пролити світло на зовсім невідомі сторінки його життя. Архівні фонди містять різнопланові документи: це формулярний список письменника та пояснення до нього, дипломи члена-кореспондента двох російських вільних товариств, грамота на отримання дворянства, рескрипт на нагородження дворянською бронзовою медаллю, майнові відомості, судові справи, виборчі документи та матеріали дворянської опіки Ніжинського повіту, що охоплюють період з 1812 до 1863 року.

Федір Іванович Корбелецький народився у селі Дрімайлівка Ніжинського повіту у родині священика місцевої Ільїнської церкви. На жаль, досі точно не встановлено рік його народження. У більшості публікацій називається 1775 або 1776 р. Однак у "Представлении" свого формулярного списку на вимогу ніжинського повітового маршала дворянства Г. В. Забіли від 25 жовтня 1822 року він зазначає, що йому виповнилось 48 років. Таким чином, можна прорахувати, що він народився у 1774 році [8]. Про дитячі роки його життя

нічого не відомо, але можливо припустити, що початкову освіту він отримав вдома разом зі своїм братом Іваном, який пізніше, ставши протопопом, перебував у віршованій переписці з Г. Р. Державіним. У 1788 році він вступає на навчання до Чернігівської духовної семінарії, де вивчає "словесні науки з нижніх класів по філософський". За шість років він здобув відмінні знання з латинської граматики, німецької мови, риторики та філософії. На здібного семінариста звернуло увагу керівництво і у 1794 році за наказом Синоду він був відправлений до Санкт-Петербурга "для продовження наук" у вчительській семінарії, що пізніше була перетворена на педагогічний інститут [9]. "По завершенні у тій гімназії курсу математичних, фізичних та інших наук був у званні студента прийнятий на дійсну службу на посаду вчителя Санкт-Петербурзьких народних училищ, яку справляв у 1796–1798 роках" [10]. Потрібно віддати належне Ф. І. Корбелецькому, який дуже сумлінно ставився до навчання, що дало змогу у 1796 році, після завершення семінарії отримати перший класний чин Табелю про ранги (колезького реєстратора). Як зазначав у своєму фундаментальному дослідженні російський історик Б. Миронов, "ті, хто завершив гімназію з відмінними успіхами, вступали на державну службу з чином XIV класу, без похвального листа – канцеляристами" [11]. Якщо претендент на отримання першого класного чину не мав достатньої освіти і починав службу простим канцеляристом, то стати колезьким реєстратором він міг за 10–15 років, але залежно від станової належності, особистих якостей, ставлення керівництва, віку та місця, де служив чиновник, цей строк міг скоротитися чи зрости на 4–5 років [12].

Саме у цей час він активно займається літературною діяльністю. У 1797 році він написав урочисту оду "На прибуття з Москви до Санкт-Петербурга імператора Павла I". Ода була піднесена самому імператору та заслужила його схвального відгуку, за що автор був нагороджений золотим годинником [13]. Пізніше, у 1799 році, побачили світ оди на честь перемог О. В. Суворова в Італії та "благополучного повернення великого князя Костянтина Павловича з армії до Санкт-Петербурга" [14].

На вчительській посаді І. Ф. Корбелецький пропрацював всього два роки і у 1798 р. перевівся у Санкт-Петербурзьку удільну експедицію, де працював спочатку помічником землеміра, а потім обійняв посаду землеміра. Тут потрібно наголосити на тому, що у кінці XVIII – на початку XIX століття представники дворянського стану дуже неохоче йшли на статську службу, віддаючи перевагу військовій. Саме тому серед цивільних чиновників переважали вихідці з

непривілейованих станів. Як писав відомий мемуарист Ф. Ф. Вігель, "молоді дворяни як відомо за Катерини і до неї вступали у військову службу, більш блискучу, веселу і тоді менш важку, ніж цивільна... званням канцелярським гребували, і воно було залишено дітям священо- та церковнослужителів і різночинцям" [15]. Саме на цій посаді він проявив повною мірою свої ділові якості. В окремому пункті свого формулярного списку під назвою "особые по службе отличия" він повідомляв: "Під час служби у Санкт-Петербурзькій удільній експедиції відкрив по трьох у Новгородській губернії найбільш заплутаних справах прихований казенний інтерес, що складався з орних земель та будівельного лісу, площею більше трьох тисяч десятин, які по зверненню його були повернуті на користь уділів, а по четвертій справі, у тій самій губернії, у Староруському повіті захистив удільне село, у якому проживало сімдесят ревізьких душ, від слідства та карного суду, від яких потерпало це село через наклеп скажників" [16]. Крім того, він виконував "особливі доручення" керівництва. Неодноразово представляв інтереси експедиції у "присутственных местах" Новгородської та Псковської губерній. За успіхи у справах він був нагороджений у 1800 році чином губерньського секретаря. Через три роки він переводиться у департамент Міністерства фінансів на посаду старшого помічника столоначальника з чином титулярного радника. Тут працює до 1805 року [17]. Обійнявши цю посаду, він зміг поліпшити своє фінансове становище. Помічник столоначальника вже мав оклад 750 крб на рік, що вважалося непоганим заробітком. У цей час він одружився з дочкою губерньського секретаря Маркова Мотроною Іванівною. Вони прожили разом все життя, але дітей у подружжя не було. Після цього "був переміщений у Нижегородську казену палату, а після у тамтешнє губерньське правління асесором будівельної експедиції" [18]. Порівняно зі столицею служба у губернії завжди вважалася нецікавою та другорядною. Але на новому місці служби йому вдалося вкотре проявити себе. Він неодноразово, за наказом губернатора Руновського, проводив обстеження та ревізії запасних хлібних магазинів у Лукоянському, Васильсурському, Нянжинському та Макар'євському повітах. Крім того, Ф. І. Корбелецький відмітився у справі щодо будівництва у губернії "присутственных мест". Річ у тім, що у роки царювання Олександра I у губерніях та повітах розпочалось грандіозне будівництво нових та перебудова старих будівель, у яких розміщувалися державні установи. Багато з них будувалися за проектами відомих архітекторів. Так, будівлю Сенату в Москві спроектував М. Ф. Казаков, а у провінційних містах Пензенської губернії будівлі будувалися

за типовими проектами академіка архітектури А. Д. Захарова. Це були двоповерхові будівлі, де на першому поверсі розміщувалися кімнати для проживання городничого та повітове казначейство, а на другому – повітовий та земський суд і дворянська опіка. Під час будівництва у восьми повітових містах губернії кам'яних будівель, "на які архітектором нараховано, міністерством апробовано, та по височайшій конфірмації до відпуску асигновано було триста сорок п'ять тисяч карбованців, виявив помилку, через яку до вищезгаданої суми покладено було лишку проти потрібного сто п'ятнадцять тисяч карбованців, і тим зберіг Державну Скарбницю від такого значного збитку" [19]. Як тут не згадати слова відомого тогочасного російського історика М. М. Карамзіна, який на питання, як би він охарактеризував ситуацію у Росії на початку XIX століття, лаконічно відповів: "Крадуть". Декабрист О. Бестужев (Марлінський) у листі до Миколи I писав: "... хто може, грабує, хто не сміє, той краде" [20].

Після цього йому було доручено "особисто таємну справу до державного інтересу", яку він успішно виконав і був нагороджений чином колезького асесора (1808 р.). На жаль, встановити, що це була за справа, нам не вдалося, однак одразу після виконання Ф. Корбелецький "через хворобу, що з ним сталася" виходить у відставку. З 1808 до 1810 рр. він "займався сільським господарством". У цей час він придбав у Ніжинському повіті хутір Будиловський біля рідного села Дрімайлівка. Там був "дерев'яний будинок з господарськими будівлями... 120 десятин орної та сінокісної землі та при ньому писаних за останньою ревізією чоловічої статі дві душі" [21]. Така справа вважалася на той час не зовсім законною, адже І. Ф. Корбелецький хоча й вислужив чин колезького асесора, який надавав особисте дворянство, але його ще не підтвердила дворянська комісія. Тому законність придбання маєтку та селян пояснювалась, як тоді говорили, "по праву імені асесора". Незадовго до виходу у відставку Ф. І. Корбелецький переклав з німецької мови та видав книгу Й.-П. Фридеріка "Досвід бджільництва для охочих та шанувальників його", за що отримав "від Його Імператорської Величності Олександра I за прагнення у розповсюдженні покращення бджільництва діамантовий перстень, за рескриптом графа Кочубея" [22].

Але одразу після одужання Корбелецький знову повертається на службу у столицю. На початку XIX століття зі збільшенням кількості чиновників та періодичними скороченнями штатів державних установ влаштуватися у столиці було практично неможливо. Однак він влаштувався при інспекторі Санкт-Петербурзьких коло-

ністів статському раднику Є. Ф. Канкріну, що пізніше буде генерал-інтендантом російської армії, на посаду наглядача на будівництві колоній у Стрільній Мизі, Петергофі та Оранієнбаумі [23]. Накопичений солідний досвід практичної роботи, розуміння всіх тонкощів бюрократичної роботи, а крім того, особисті якості та розум, зробили Ф. І. Корбелецького незамінним помічником для керівництва. Врешті-решт на початку 1812 року його переводять на посаду помічника бухгалтера та контролера у Департамент державного майна Міністерства фінансів, де він буде служити до своєї чергової відставки у 1818 році. Саме тут з ним трапилась історія, яка зробила його відомим та стала сюжетом для його найбільш відомого літературного твору – "Краткое повествование о вторжении французов в Москву и о пребывании в оной. С приложением оды в честь победоносного российского воинства". 19 серпня 1812 року Ф. І. Корбелецький був відправлений до Москви та Калуги для вирішення оперативних питань в управлінні фінансами. Сам автор книги не пояснює, що це були за питання, які потребували негайного вирішення, але російський дослідник Г. Ляпішев припускає, що Корбелецького направив сам міністр фінансів граф Д. О. Гур'єв, щоб він доглянув його маєтність у селі Богородське під Москвою. Однак недалеко від містечка Віреї 30 серпня він потрапив у полон до французів. Як розповідає у своїй книзі сам Ф. І. Корбелецький, вони його прийняли за важливу особу і він був направлений у свиту імператора Наполеона. Три тижні він, як людина, що знала французьку мову та гарно орієнтувалася у Москві, був змушений супроводжувати імператора у його прогулянках по Москві. У книзі він подає глибокий психологічний портрет імператора французів, особливо йому вдалося передати почуття Наполеона, коли йому доповіли, що у Москві немає російської армії та мешканців. "... Тако- вая нечаянная весть, казалось, поразила Наполеона, как громовым ударом. Он приведен был ею в чрезвычайное изумление... Ровные и покойные шаги его в ту же минуту переменяются на скорые и беспорядочные. Он оглядывается в разные стороны, оправляется, останавливается, трясется, цепенеет, щиплет себя за нос, снимает с руки перчатку и опять надевает, выдергивает из кармана платок, мнет его в руках, и как бы ошибочно кладет в другой карман; потом снова вынимает и снова кладет... короче сказать: он представлял тогда человека беснующегося или мучимого жестокими конвульсиями. Что продолжалось битый час; и во все то время окружавшие его генералы стояли перед ним неподвижно. Как бездушные истуканы, и ни один из них не посмел пошевелиться..." [24]. Однак 23 вересня його несподівано звільнили і, надавши перепустку,

відпустили. Після цього він вирушив до Санкт-Петербурга, де 2 жовтня доповів "про все бачене, чує та помічене" своєму начальнику С. К. Вязмитинову. Його було заарештовано та ув'язнено у Шліссельбурзькій фортеці за звинуваченням у зраді. Знаходячись в ув'язненні, він написав та спромігся видати свою книгу в березні 1813 року. Це викликало неабиякий подив у сучасників та залишило багато запитань, на які дослідники досі не змогли відповісти. Річ у тім, що більшість тих, хто співпрацював в окупованій Москві із французами, були заарештовані, а амністовані тільки у серпні 1814 року. І. Ф. Корбелецький не тільки вийшов із в'язниці у лютому 1813 року, але він був знову прийнятий на службу в чині колезького асесора і в цьому ж році був відправлений у Новгородську губернію для освідчення корінних земель для їхнього продажу [25]. Мало того, 30 серпня 1814 року він був нагороджений "дворянською медаллю 1812 року на володимирській стрічці у петлицю" [26]. А перед цим відправив листа отаману М. І. Платову з пропозицією розпочати розшук самого Наполеона. Для цього він приклав 50 примірників портрета імператора, виконаних художником зі слів Корбелецького. Всі дослідники при розгляді питання, пов'язаного з полоном Ф. І. Корбелецького, користувалися лише його нотатками, однак у "Поясненні...", що було представлено предводителю ніжинського дворянства, він пише: "Перед самим нашестям на Москву ворога відряджений був до Калуги для скорішого та безпечного супроводження звідти до Москви грошової казни у мідній монеті сумою більше чотирьох сотень тисяч карбованців, де взятий у полон французами та знаходився в ньому більше трьох тижнів" [27]. З самого пояснення не зрозуміло, чи виконав Ф. І. Корбелецький поставлене перед ним завдання, а якщо ні, то куди поділися казенні кошти. Варто припустити, що Корбелецькому повірили, а окрім того, за нього вступилися його покровителі, про що він натякає у своєму "Поясненні..." Вже у 1814 році він був відправлений у Симбірську губернію для "огляду казенних горілчаних заводів, на яких щорічно викурювались вина двохсот восьмидесяти тисяч відер" [28]. Наступного року Ф. І. Корбелецький вже описує придатний на будівництво кораблів ліс у Київській та Волинській губерніях, а у 1816 році відпускає цей ліс на будівництво у Чорноморський флот і "це доручення виконав, як і всі попередні, до повного задоволення та вдячності керівництва" [29]. Слід зазначити, що цей період служби Ф. І. Корбелецького позначився низкою нагород та визнання його талантів. У 1817 році він отримує чин надвірного радника, у березні того ж року Імператорське Вільне Економічне товариство нагородило його почесним званням члена-кореспондента [30]. На-

ступного, 1818 року, він отримав грамоту "від Санкт-Петербурзького губернського предводителя дворянства та повітових дворянських депутатів... про те, що він та весь рід його внесені у дворянську родовідну книгу у 3-ю частину" [31]. І нарешті, у червні того ж року "Санкт-Петербурзьке вільне товариство шанувальників російської словесності, поважаючи любов до просвітництва... та віддаючи належну шану працям надвірного радника Ф. І. Корбелецького, необхідним для користі наук та вітчизняної словесності... визнає його членом-кореспондентом з усіма правами та привілеями" [32]. Диплом підписали такі видатні діячі російської літератури того часу, як Ф. Глінка (голова), О. Боровков, П. Плетньов (обидва цензори) та А. Нікітін (секретар товариства). Але у цей час Ф. І. Корбелецький відійшов від активних занять літературною діяльністю. Не відомо, щоб він друкувався у журналі, що видавався товариством. Відомо тільки те, що у 1826 році він напише чергову оду "Гімн при берегах Дніпра, або Стогін росіян на смерть Олександра І... ", яку направить новому імператору Миколі І. Достеменно не відомо, у яких стосунках з керівниками Товариства шанувальників російської словесності знаходився Федір Іванович, але всі вони були членами масонської ложі "Обраного Михайла". У майбутньому цей факт суттєво вплине на життя та долю Корбелецького. Невідомо з яких причин, але у 1818 році Федір Іванович знову подав у відставку, яка і була прийнята. Можна припустити, що людина, яка прослужила більше двадцяти років, вислужила чин VII класу та відносилася до середньої групи російського чиновництва (чиновники 6–8 класів – колезький радник, надвірний радник та колезький асесор) розбиралася у всіх тонкощах бюрократичної служби, мала гарну репутацію у керівництва та займалася такими "прибутковими справами", як нагляд та контроль над заготівлею державного майна та казенними підрядами, навряд чи зі своєї волі могла подати у відставку. Скоріше за все Ф. І. Корбелецький, як свого часу гоголівський Чичиков, "постраждав на службі за правду", а простіше – попався на хабарі та зловживанні владою. Як згадував один з сучасників, на початку XIX століття хабарі стали невід'ємним атрибутом чиновницької служби. "Особливо відзначалися столоначальники та секретарі, що походили з духовного звання та навчалися у духовних семінаріях, де хабарі були широко розповсюджені серед учнів. Вони були у хабарництві значно сміливішими, наполегливішими і, навіть можна сказати, безсовіснішими... ніж чиновники, що не навчалися у таких школах; перші з прохачами торгувалися, як на базарі, та напругу призначали для себе ціну десятками та навіть сотнями карбованців, а другі задовольнялися тим, що їм давали" [33].

Йому був виданий патент герольдії "для вільного проживання у російських губерніях". Після цього він разом із дружиною переселився у свою маєтність у Ніжинському повіті. Цей період життя Ф. І. Корбелецького зовсім не досліджувався істориками, разом з тим він провів в Україні 12 років. У своєму маєтку він спочатку став вести життя звичайного поміщика, займаючись сільським господарством. Однак кріпаків у нього було всього дві ревізькі душі, що навіть за мірками провінції було мало. За підрахунками дослідників економічної історії Російської імперії, для безбідного та достойного дворянина проживання у провінції був необхідний річний прибуток 200–300 карбованців. Таку суму могли забезпечити мінімум 20 кріпаків (при середньому оброку 10 карбованців на рік). Тому вже у 1823 році в документах Ф. І. Корбелецького, поданих у Ніжинське повітове дворянське зібрання, значиться, що "він перебуває на службі" [34]. На жаль, нам не вдалося з'ясувати, де він служив у цей час. Федір Іванович брав участь і у громадському житті повіту та губернії. У 1823 році він був присутній на дворянських виборах у Чернігові за списками повітового дворянства Ніжина та був обраний на посаду засідателя губернського совісного суду (за нього всі дворяни проголосували одноголосно). Крім того, він балотувався на вакантну посаду у повітовий суд Ніжина. Однак ніжинські дворяни, які завжди до чужинців ставилися з обережністю, його кандидатуру не підтримали [35]. Варто сказати, що тоді ж не був обраним підполковник Г. Г. Левицький, який у 1812 році очолював ніжинський полк земського ополчення [36]. Як свідчать фінансові документи, ніяких заборгованостей з утримання маршальської канцелярії, повітового суду, депутатів губернського суду та рекрутськими повинностями за помістям Корбелецького у 1818–1824 рр. не було [37–38]. У 1826 році Ф. І. Корбелецький полишив спокійне життя поміщика й вкотре вступив на чиновну службу у Київській губернії. Саме тут з ним трапилась чергова неприємність, яка вдруге привела його до в'язниці. Російський краєзнавець В. Гладишев пише, що причиною стала нетвереза сварка Корбелецького з жандармським офіцером десь під Києвом, але при цьому неправильно відносить цю подію на 25 червня 1822 року. Однак документи ніжинської міської поліції та нижнього повітового суду від 30 вересня 1830 року свідчать, що "... надвірний радник Федір Корбелецький під час перебування його у Ніжинському повіті з 1818 до 1826, а також нинішнього року з лютого місяця по теперішній час жив чесно" [39]. "А по Київській губернії був засуджений за взяття під варту та посадження на ланцюг підпоручика Рутенберга. Та згідно з рішенням Сенату, як зазна-

чається з повідомлення київського нижнього суду від 5 січня 1828 року... засуджено його як карного злочинця, присуджено його тримати у тюремному замку та стягнути з нього Корбелецького штраф" [40]. Відбувши термін ув'язнення, він був змушений для погашення присудженого штрафу "1830 року грудня 22 дня, закласти 40 десятин орної, сінокісної та лісової землі козаку села Дрімайлівка Федору Моругому за 150 карбованців срібною монетою або 600 карбованців асигнаціями без відсотків" [41]. Так сталося, що повернути борг він так і не спромігся до кінця життя, не зробила цього і його удова. Після цього родина Корбелецьких остаточно покинула Україну та виїхала на нове місце проживання та служби Федора Івановича у Пермську губернію. Однак і на новому місці служби він не зміг ужитися з підлеглими та керівництвом. Працюючи на посаді другого члена Пермської межевої комісії, він у 1831 році розпочав переслідування землеміра Кудрявцева, у якого був знайдений список комедії Грибоєдова "Лихо від розуму". Не зупиняючись на цьому, він разом із своїм керівником Прутковським почав "викорінювати" вільнодумство у своїх підлеглих, що "не підкорюються своєму керівництву, ні губернському". Разом із Прутковським вони звинуватили своїх підлеглих у масонстві і написали скаргу столичному керівництву. Ще Олександр I видав наказ, у якому з усіх чиновників були взяті розписки, що вони "ні в яких таємних товариствах, під якою назвою б вони не існували, не перебувають і надалі перебувати не будуть". Імператор Микола I, який вступив на престол під час декабристського повстання, ще більш обережно ставився до масонських організацій, адже значна частина учасників повстання були членами різних лож. Тому справі швидко дали хід, а у 1833 році самого Ф. І. Корбелецького звинуватили у масонстві. У березні того ж року його "від посади за протизаконні дії та буйні вчинки відсторонити... та віддати під суд з триманням у тюремному замку" [42]. Розслідування тривало довгі чотири роки. У результаті поліцією не було виявлено ніяких масонських організацій, від посад були відсторонені Прутковський "за лихоїмство" та губернатор Г. К. Селастенник "за нерозпорядність" [43]. Сам же Федір Іванович Корбелецький так і не дочекався рішення суду і помер 21 жовтня 1837 року у в'язниці. Його удова, Мотрона Іванівна Корбелецька, "... що проживала у Санкт-Петербурзі, 21 червня 1845 року померла, не зробивши ніякого розпорядження щодо духовного заповіту" [44]. Майно, що залишилося після смерті подружжя Корбелецьких, перейшло під контроль Ніжинської повітової дворянської опіки. 17 березня 1848 року був складений опис нерухомості: "1. Хутір при

селі Дрімайлівці, Будиловський, а в ньому житловий ветхий без вікон та дверей, із заваленою пічкою будинок, із сінями та коморою, вкритий соломою. 2. У дворі стоїть невелика комора під соломою. 3. Клуня дерев'яна, рублена, стара на двох сохах. 4. Льох та льодівня розвалена та ні для чого не придатна. 5. Колодязь хоча і старий, але придатний. 6. Під цими будівлями та городом, одним шматком, обнесені навкруги старим тином орної та сінокісної землі всього приблизно три десятини. 7. Дві селянські хати, ветхі, під соломою, у яких живе селянин-кріпак Стефан Водоп'янов, 62-х років" [45]. Дворянська опіка поставила опікуном над майном Корбелецьких губернського секретаря Павла Іванухіна та почала шукати спадкоємців. На майно покійних претендував племінник Ф. І. Корбелецького, колезький реєстратор Іван Іванович Корбелецький [46, с. 20]. Але майно було передане братам померлої Мотрони Іванівни колезькому раднику Якову Івановичу та титулярному раднику Костянтину Івановичу Марковим. Однак вони у володіння маєтністю не захотіли вступати, дізнавшись, які борги за ним тягнуться. Після цього упродовж майже 15 років ним опікувався П. Іванухін. Він неодноразово звертався у дворянську опіку з проханням "продати щонебудь зі старих будівель для сплати боргів по рекрутській повинності". Тільки у вересні 1856 року було прийнято рішення "визнати маєток цей виморочним та передати його у казенне відомство" [47].

Підводячи підсумки, слід наголосити на тому, що І. Ф. Корбелецький, незважаючи на те, що не став знаковою фігурою російської літератури початку XIX століття, зробив значний внесок у розвиток російської словесності. Письменник, поет, перекладач, дослідник у сфері природничих наук, за життя він досяг визнання своїх талантів, ставши членом-кореспондентом двох вільних російських товариств. Разом з тим, працюючи на державній службі у різних установах, він був глибоко віруючою людиною, переконаним монархістом, активним захисником самодержавства та пропагандистом традиційних імперських цінностей. Він не тільки не поділяв ідей своїх "волелюбних" колег, з якими спілкувався у столиці, про перебудову Російської імперії, оновлення способу життя її народу, а й під кінець життя намагався боротися з усіма проявами "західного лібералізму" серед своїх підлеглих. Будучи переконаним консерватором, він не сприймав революційні ідеї, що розповсюджувались у масонських товариствах. Всі його твори проникнуті запереченням ідей прогресу, разом з тим він виступає апологетом здорового націоналізму.

Його життєві принципи і переконання, запальний характер та емоції, які він іноді не міг стримувати, дух авантюризму, що напов-

нював його особистість, неодноразово ставали причинами драматичних подій у його житті. Борючись за справедливість (в його особистому розумінні), він сам став жертвою державно-бюрократичної системи. Роблячи добрі справи на користь простих людей та держави (згадати хоча б захист державних селян, боротьбу проти розкрадання казенних грошей та майна), Ф. І. Корбелецький часто був несправедливим до колег по службі, у стосунках з підлеглими був грубим, проявляв негативні якості. Однак разом з тим ім'я Федора Івановича Корбелецького, без сумніву, повинно зайняти належне місце у свідомості представників сучасного покоління. Ми не повинні забувати ім'я та творчість цього українського митця та вірного сина своєї Батьківщини.

Література

1. Модзалевский Б. Л. Корбелецкий. *Русский биографический словарь*. Т. "Кнаппе-Кюхельбекер", 1903.
2. Словарь русских писателей XVIII века. Санкт-Петербург: Наука, 1999. Вып. 2 (К-П) / под ред. А. М. Панченко. С. 127–128.
3. Подольская И. И. Биографический очерк о Федоре Ивановиче Корбелецком. *Русские мемуары. Избранные страницы. 1800–1825 гг.*: сборник. Москва: Правда, 1989. С. 158–163.
4. Антонов А. С. Судьба писателя Ф. И. Корбелецкого. *Личность и власть в истории России XIX–XX веков: материалы научной конференции*. Санкт-Петербург, 1997. С. 78–84.
5. Алена З. Н., Ляпишев Г. В. Ф. И. Корбелецкий и его "Краткое повествование..." – история создания и использования. *Эпоха наполеоновских войн: люди, события, идеи*. Москва, 2008. С. 72–81.
6. Красноперов Д. А. Литературная память Перми: краеведческие заметки. Пермь, 2010. С. 72–74.
7. Гладышев В. Ф. Инкогнито в Перми. Неизвестные визиты известных людей. Пермь, 2011. С. 41–45.
8. Відділ Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжині (далі – ВДАЧОН). Ф. 343. Оп. 1. Спр. 905. Арк. 58 зв.
9. ВДАЧОН. Ф. 343. Оп. 1. Спр. 905. Арк. 58 зв.
10. ВДАЧОН. Ф. 343. Оп. 1. Спр. 905. Арк. 59.
11. Миронов Б. Н. Социальная история России периода империи (XVIII – начало XX в.): генезис личности, демократической семьи, гражданского общества и правового государства: в 2 т. 3-е изд., испр., доп. Санкт-Петербург: Дмитрий Буланин, 2003. Т. 1. С. 139.
12. Писарькова Л. Ф. Чиновник на службе в конце XVII – середине XIX века. *Отечественные записки*. 2004. № 2. С. 124.
13. ВДАЧОН. Ф. 343. Оп. 1. Спр. 905. Арк. 61.
14. Российский государственный архив литературы и искусства (РГАЛИ). Ф. 377. Оп. 1. Спр. 84. Арк. 94.
15. Писарькова Л. Ф. Вказана праця. С. 127.

16. ВДАЧОН. Ф. 343. Оп. 1. Спр. 905. Арк. 60 зв. – 61.
17. Там само. Арк. 60.
18. Там само.
19. Там само. Арк. 61.
20. Писарькова Л. Ф. Вказана праця. С. 128.
21. ВДАЧОН. Ф. 343. Оп. 1. Спр. 203. Арк. 14 зв.
22. ВДАЧОН. Ф. 343. Оп. 1. Спр. 905. Арк. 61 зв.
23. Там само. Арк. 60.
24. Корбелецкий Ф. И. Краткое повествование о вторжении французов в Москву и о пребывании их в оной. Описанное с 31 августа по 27 сентября 1812 года Ф. Корбелецким с присовокуплением собственного его странствия. Санкт-Петербург: Типография Департамента внешней торговли, 1813. С. 23.
25. ВДАЧОН. Ф. 343. Оп. 1. Спр. 905. Арк. 60 зв.
26. Там само. Арк. 58.
27. Там само. Арк. 60 зв.
28. Там само.
29. Там само.
30. Там само. Арк. 63.
31. Там само. Арк. 64.
32. Там само. Арк. 63 зв.
33. Писарькова Л. Ф. Вказана праця. С. 131.
34. ВДАЧОН. Ф. 343. Оп. 1. Спр. 342. Арк. 9.
35. Там само. Арк. 44.
36. Там само. Спр. 335. Арк. 12.
37. Там само. Спр. 317. Арк. 18 зв.
38. Там само. Спр. 322. Арк. 14 зв. – 15.
39. Там само. Спр. 382. Арк. 2–2 зв.
40. ВДАЧОН. Ф. 1114. Оп. 1. Спр. 186. Арк. 2 зв.
41. Там само.
42. Гладышев В. Ф. Вказана праця. С. 43.
43. Там само. С. 44.
44. Там само. Спр. 188. Арк. 33.
45. Там само. Спр. 186. Арк. 2.
46. Там само. Спр. 188. Арк. 14.
47. Там само. Арк. 69.

References

1. Modzalevskiy B. L. Korbeletskiy. Russkiy byohrafycheskiy slovar. T. "Knappe-Kiukhelbeker", 1903.
2. Slovar russykh pysatelei XVIII veka. Выр. 2 (К-Р) / pod red. A. M. Panchenko. Sankt-Peterburh: Nauka, 1999. S. 127–128.
3. Podolskaia Y. Y. Byohrafycheskiy ocherk o Fedore Yvanovyche Korbeletskom. Russkiye memuary. Yzbrannyye stranytsy. 1800–1825 hh.: sbornyk. Moskva: Pravda, 1989. S. 158–163.
4. Antonov A. S. Sudba pysatel'ia F. Y. Korbeletskoho. Lychnost y vlast' y ystoriyu Rossyyi KhKh–KhKh vekov: materialy nauchnoi konfe-rentsyy. Sankt-Peterburh, 1997. S. 78–84.

5. Alenyna Z. N., Liapyshev H. V. F. Y. Korbeletskiy y eho "Kratkoe povestvovanye..." – ystoria sozdanyia y yspolzovanyia. Эпоха наполеоновских войн: люди, события, удеy. Moskva, 2008. S. 72–81.
6. Krasnoperov D. A. Lyteraturnaia pamiat Permy: kraevedcheskye zametky. Perm, 2010. S. 72–74.
7. Hladyshev V. F. Ynkohnyto v Permy. Neyzvestnye vyzyty yzvestnykh liudei. Perm, 2011. S. 41–45.
8. Viddil Derzhavnogo arkhivu Chernihivskoi oblasti v m. Nizhyni (dali – VDACHON). F. 343. Op. 1. Spr. 905. Ark. 58 zv.
9. VDACHON. F. 343. Op. 1. Spr. 905. Ark. 58 zv.
10. VDACHON. F. 343. Op. 1. Spr. 905. Ark. 59.
11. Myronov B. N. Sotsyalnaia ystoria Rossyy peryoda ympery (XVIII – nachalo XX v.): Henezys lychnosti, demokratycheskoi semy, hrazhdanskoho obshchestva y pravovoho hosudarstva: v 2 t. 3-e yzd., yspr., dop. Sankt-Peterburh: Dmytryi Bulany, 2003. T. 1. S. 139.
12. Pysarkova L. F. Chynovnyk na sluzhbe v kontse XVII – serednye XIX veka. Otechestvennye zapysky. 2004. № 2. S. 124.
13. VDACHON. F. 343. Op. 1. Spr. 905. Ark. 61.
14. Rossyiskiy hosudarstvennyy arkhiv lyteratury y yskusstva (RHALY). F. 377. Op. 1. Spr. 84. Ark. 94.
15. Pysarkova L. F. Vkazana pratsia. S. 127.
16. VDACHON. F. 343. Op. 1. Spr. 905. Ark. 60 zv. – 61.
17. Tam samo. Ark. 60.
18. Tam samo. Ark. 60.
19. Tam samo. Ark. 61.
20. Pysarkova L. F. Vkazana pratsia. S. 128.
21. VDACHON. F. 343. Op. 1. Spr. 203. Ark. 14 zv.
22. VDACHON. F. 343. Op. 1. Spr. 905. Ark. 61 zv.
23. Tam samo. Ark. 60.
24. Korbeletskiy F. Y. Kratkoe povestvovanye o vtorzheny frantsuzov v Moskvu y o prebyvanyu ykh v onoi. Opysannoe s 31 avhusta po 27 sentiabria 1812 hoda F. Korbeletskym s prysovokuplenyem sobstvennogo eho stranstvyia. Sankt-Peterburh: Typohrafiya Departamenta vneshnei torhovly, 1813. S. 23.
25. VDACHON. F. 343. Op. 1. Spr. 905. Ark. 60 zv.
26. Tam samo. Ark. 58.
27. Tam samo. Ark. 60 zv.
28. Tam samo.
29. Tam samo.
30. Tam samo. Ark. 63.
31. Tam samo. Ark. 64.
32. Tam samo. Ark. 63 zv.
33. Pysarkova L. F. Vkazana pratsia. S. 131.
34. VDACHON. F. 343. Op. 1. Spr. 342. Ark. 9.
35. Tam samo. Ark. 44.
36. Tam samo. Spr. 335. Ark. 12.
37. Tam samo. Spr. 317. Ark. 18 zv.
38. Tam samo. Spr. 322. Ark. 14 zv. – 15.

39. Tam samo. Spr. 382. Ark. 2–2 zv.
 40. VDACHON. F. 1114. Op. 1. Spr. 186. Ark. 2 zv.
 41. Tam samo.
 42. Hladyshev V. F. Vkazana pratsia. S. 43.
 43. Tam samo. S. 44.
 44. Tam samo. Spr. 188. Ark. 33.
 45. Tam samo. Spr. 186. Ark. 2.
 46. Tam samo. Spr. 188. Ark. 14.
 47. Tam samo. Ark. 69.
-

А. О. Лейберов

председатель профкома работников
Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя

"Практически забытый" – материалы к биографии Федора Ивановича Корбелецкого

В статье рассмотрены биографические сведения о Ф. И. Корбелецком. На основе новых архивных источников осуществлен анализ жизненного пути писателя. Выходец из семьи сельских священников Нежинского уезда, Федор Иванович стал известным писателем, поэтом и переводчиком, членом двух российских научных обществ. Основное внимание посвящено периоду его жизни на Украине (1818–1830 гг.), который раньше не исследовался учеными.

Ключевые слова: биография, литературная деятельность, чиновничья карьера, Нежинский уезд.

O. O. Leiberov

Chairman of the primary trade union organization of workers of the Nizhyn State University named after Nikolai Gogol

"Practically forgotten" – materials for the biography of Foydor Ivanovich Korbeletsky

The article deals with biographical information about F. I. Korbeletskogo. On the basis of new archival sources the author analyzed the writer's life path. Fedor Ivanovich became a famous writer, poet and translator, a member of two Russian scientific societies, who came from a family of rural priests of the Nizhyn region. The main attention is devoted to the period of his life in Ukraine (1818–1830 years), which was not previously investigated by scientists. Studied his public activity, work in the aristocratic assembly of Chernihiv province. The author introduces into the scientific circulation documents that are still not used by scholars and confirms his membership in the Imperial Free Economic Society and the St. Petersburg Free Society of Russian Literature Lovers. Separately, the problem of his bindings with representatives of the Masonic lodges in Russia has been studied.

Key words: biography, literary activity, bureaucratic career, Nezhin district.